

CANDO UN REI MOI FAMOSO FOI TAMÉN UN TROBADOR

Narrador

Dona Violante

Afonso X

Mozo axudante de cámara

Martín Codax

Aprendiz de Martín Codax, Roi de Cangas

Tea vermella e dourada que cobre o chan e o teito

Caixas de madeira para sentar

Pergamiños

Pluma

Bordado

Vestimenta de época

Entran falando animadamente Afonso e a súa dona. Ao chegar á tarima da aula quedan inmóbeis.

NARRADOR: En 1240, o rei Afonso X o Sabio conversa coa súa dona, Violante de Aragón. Están no seu pazo de Allariz.

Afonso: Ai miña dona, deixóucheme ben canso a conquista de Cádiz. E aínda por riba ocuparme eu tamén da revolta dos de Murcia!

VIOLANTE: Pois deixa de facer tanta guerra, haiche sitio para todos nestas terras; ademais..., eu non te vexo nada feliz, ultimamente estás insoportable, só pensando nos problemas.

Afonso: Tes razón, vouno mandar todo á porra e dedicarme ao que de verdade me gusta.

VIOLANTE: Ai non, Fonsiño, a caza tes ir deixándoa xa, non es un neno. E a min non me gusta nada ver os animais mortos no salón. Nunca entenderei onde está a beleza ou o entretemento de matar un animal así...

Afonso: Non, muller. Xa onde vai que non cazo. A min o que me fai feliz é a astronomía, a tradución, o xadrez... Pero xa sabes, miña rula, o que me volve tolo é escribirlle esas cancións á Nosa Virxe...

VIOLANTE: Ah! As cantigas esas, dis?

Afonso: Si. As cantigas. Mira, agora están a facer unhas de escarnio que son de rir ata escachar!

VIOLANTE: Ah, si, pero cousa plebea me parecen, non son acaso as cancións que andan a cantar os xograres, eses poemas con sátiras?

Afonso: Cantan, si, e mesmo din que algúns xograres tamén compoñen os seus poemas. Pero eu ando noutro

asunto, con outras miras, ando a ver se fago un libro con todas elas escritas!

Entra o servente

SERVENTE: Meu apreciado señor, o profesor de galego-portugués acaba de chegar. Dígolle que pase?

Espera pero marcha

VIOLANTE: Como, Fonsiño??? Pero que parvadas son esas de aprender agora a escribir e en lingua vernácula! Se aínda fose o latín...

Afonso: Cala, que eu non che quito do bordado ese teu. O latín xa está pasado de moda. Todo o mundo culto e moderno fala galego agora!

SERVENTE: Excelentísimo señor, xa está aquí o poeta.

Afonso. Trobador! Fala ben!

Martín CODAX: Co seu permiso, meu rei, miña raíña. (*Fai reverencia*)

Afonso: Pase, Señor Martín... que máis? De onde es?

Martín CODAX: Codax, señor, para servilo a vostede. Veño de lonxe, do mar de Vigo.

AFONSO: Mira, Martín Codax de Vigo, necesito... A ver...

Martín CODAX: Precisa vosa maxestade consellos... literarios?

VIOLANTE: Oia! Como se atreve? Falarlle así ao rei!

Afonso: Querida dona, agarda...

Martín CODAX: Desculpen vosas señorías. Non vexo que outro asunto pode querer de min.

VIOLANTE. (*Levantada e furiosa*) Fonso! Isto nin cantigas nin cantigos! Isto non o soporto, ou o botas ti ou o boto eu...

Martín CODAX: Cantigas teño para todos, e de escarnio se chegase o momento.

Afonso: Mida as súas palabras, mozo! Son o rei da Coroa de Castela, rapaz!... E... dixo cantigas? A ver, amose!

Le uns pergamiños e ponse cada vez máis contento. Dálle á súa dona para que lea tamén

Afonso: Mira, miña ama, mira, miña dona, mira, mira, le!!!

VIOLANTE: E dis que esta é a lingua de moda? Pero se non se entende ben o latín!

Afonso: Para poñerlle música é perfecta, é musical, nobilísima, fermosa! Bela!

Afonso: Don Martín, lea vostede! Lea, pardeus!

Martín CODAX:

Quantas sabedes amar amigo

Treides comigo o mar de Vigo:

A bañarnos nas ondas!

Quantas sabedes amar amado

Treides comigo o mar levado:

A bañarnos nas ondas!

E falta o mellor... A música, señor! É un xénero novo de música e verso ao que lle vou chamar **galeción**. Os mozos xa o bailan coma tolos!

Dona Violante está encantada e interesada pero tenta disimular.

Martín CODAX: ...Pero eu marchou ou quedo?

VIOLANTE: Impertinente! Vostede queda, quen lle mandou marchar?

Martín CODAX: Vale, vale...

AFONSO: A ver, don Martín, o caso é que eu teño tamén a miña propia idea. Despois de ler autores como don Denis, Airas Nunez e Joan Airas... penso que...

SERVENTE: Ah! Todos eles son boísimos!

VIOLANTE: Ah, pero ti tamén os coñeces?

Afonso: Que che dixen, miña parrula! Velaí tes! TO-DA-A XENTE- fala xa en romance! Como ía dicindo, despois de moito estudar, porque estudo a todas as horas, astronomía, xadrez, árabe...

VIOLANTE: Fonsiño, non te me perdas...

Quedan inmóbeis os personaxes.

NARRADOR: É certo, non exaxera. Afonso X o Sabio impulsou a tradución de textos ao latín, árabe e hebreo, sabía de leis, abriu a primeira universidade de Europa en Salamanca. Un tío moi sabio, si!

Afonso: Como lle dicía, don Martín, vostede será gran poeta, non llo nego, pero mire, eu escribín unhas cantigas colosais! Á señora suprema, á divina raíña, á luz das luces...

VIOLANTE: Ai, meu Fonsiño... Grazas...

Afonso: Á Virxe María.

VIOLANTE queda cortada e desgustada.

Afonso: Teño centos delas. Poema e música. Farei un libro e ilustrarei cada unha das cantigas! Que opina? (A *Violante*) Mira! mira! Está *flipao*...

Martín Codax mira os pergamiños.

Martín CODAX: Home..., son interesantes, pero non me compare, con permiso da súa señoría, coa emoción e a musicalidade das cantigas de amigo e xa non lle conto das de amor.

Afonso: Tes razón, Violante. Este tipo é un impresentable. E un inculto.

Martín CODAX: Meu señor, son un humilde poeta, pero non son un xogar. Teño coñecementos.

Afonso: Que ignorante! Que pode haber máis emocionante que contar os milagres que a nosa señora a Virxe María fixo polas nosas terras!? Ou vai renegar diso?

SERVENTE: Vállame Deus! A Nosa Señora Divina o perdoe!

NARRADOR: Afonso X o Sabio compilou 420 cantigas nun cancionero. A maior parte son de carácter narrativo, cantigas que relatan feitos maravillosos que se resolven pola intervención milagrosa da Virxe María. Estas historias foron escritas para o público do século XIII que cría nos milagres ferventemente e acudía a ela para pedirlle axuda e protección.

VIOLANTE: Abofé que as historias que se contan da Nosa Señora son todas certas e explicadas con moitos detalles polas xentes do noso reino. Merecen ser recollidas nun libro. Bravo, esposo!

Afonso: E coa música!

Martín CODAX: Pois, meu rei, para que solicita a miña presenza? Eu sei de amores, de ondas, de amigas e flores..., de tocar o laúde.

Afonso: Non hai amiga mellor que Santa María.

Martín CODAX: Oi, vaia se as hai! coa súa venia, hai amigas que merecen poemas.

Afonso: Está menosprezando a Nosa Señora? Pola fe de Deus! Polos cravos de Cristo! Retire as súas palabras infames.

SERVENTE: Señor! Non consinta tal! Mande aforcalo!

Afonso: Non, home! Esas prácticas tan sanguinarias hai que deixalas xa no pasado. Quero un país civilizado! Prefiro castigar a súa herexía doutra maneira.

VIOLANTE: Que ben falas, querido! Por iso te chaman o Sabio!

Martín CODAX: A ver, señor. Que castigo merezo polo meu atrevemento? Que non é tal, son poeta colosal. (*Ri*)

Afonso: Quedará aquí no Pazo de Allariz, ensinando e corrixindo as miñas cantigas á Virxe. Máis que un castigo é un premio, non si???

Martín CODAX: Eh? Pois (*polo baixo*) prefería a forza.

Marcha correndo espantado, e o servente tras del.

VIOLANTE: Como dixo?

SERVENTE: Maxestades, desculpen pero hai un mozo de Cangas na entrada que di que é o profesor de galego-portugués.

Afonso: Par dez! Pero non era este outro...? Alguén vai morrer hoxe e se non morre mátoo eu...

VIOLANTE: Están a tomarnos o pelo, Fonso.

Afonso: (*Queda pensativo dando voltas*) Marchou xa o de Vigo?

SERVENTE: Non señor, está a piques de montar no seu cabalo para marchar.

Afonso: Que veñan os dous á miña presenza. O de Vigo e o de Cangas! Agora mesmo!

O servente marcha e volve cos dous, eles entran rifando.

ROI: Maxestades. (*Fai reverencia*) Non se asusten do que aquí estamos formando. Ten explicación...

Afonso: Silencio! Aquí os tempos márcos eu. Quen é vostede para presentarse así na miña casa e pedirilles audiencia a uns reis??

ROI: Iso quería, maxestade, explicarme.

VIOLANTE: A ver, fale.

Martín CODAX: Señorías, este que vai falar! É un ninguén, un aprendiz de trovador sen un peso ao que lle dou de comer a cambio de compoñer algúns versos e porque canta ben...

Afonso: Canta? A ver que estilo?

ROI: Señor, señora, son o mellor compositor de galetón.

Afonso: Canta agora mesmo e déixate de presumir.

Con base de regaeton

ROI:

Ai flores, ai flores do verde pinho,
se sabedes novas do meu amigo?

Ai Deus ou que?

Ai flores, ai flores do verde ramo,
se sabedes novas do meu amado?

Ai Deus, ou que?

Se sabedes novas do meu amigo,
aquele que mentiu do que pos comigo.

Ai Deus ou que?

Se sabedes novas do meu amado,
aquele que mentiu do que a mi a jurado?

Ai Deus ou que?

*Todos quedan sen fala e sorprendidos
gratamente*

Afonso: Oíches (*a Martín Codax*), este tipo é mellor ca ti.

Martín CODAX: Xa llo dixen señor. É moi bo, si.

ROI: Quero ser o mellor cantante de galetón do mundo!

VIOLANTE: Vaia co pequeno este! Aмоса orgullo. (*Fala a súa muller*)

Afonso: Gústame, certo que me resulta familiar. A ver, mozo, fala algo máis da túa vida.

ROI: Nacín en Cangas señor, fillo de Aurora Moraira de Alves, mestra da vila.

VIOLANTE levántase de súpeto moi incómoda e Afonso comeza a poñer cara de asustado.

SERVENTE a Martín Codax: Arre diola! Esa dicían que andaba co rei. Vaise armar, a Violanta non a pode ver.

VIOLANTE: Non nos interesa. O galetón é un tipo de música para parvos, e vostede ten cara diso, de parvo. Fóra.

Afonso: Pero, miña rula..., por que? Continúe.

ROI: Nacín hai 20 anos...

Martín CODAX: Pecha a boca, miñoca!

ROI: Non cheguei a coñecer a meu pai pero contáronme que era un gran poeta. A miña nai conservou algunha cantiga súa. Eu medrei con esta ilusión: facer de min o mellor trovador do reino.

Afonso parece enmudecer e queda parado no seu trono.

VIOLANTE: Moitos soños de grandeza tes. Para iso deberás estudar antes, non si?

ROI: A iso veño. Dixéronme que este meu rei era o mellor.

Martín CODAX: Ah non, o mellor son... Ah, si, o mellor é o rei, por suposto.

ROI: Mire, señor, pódolle cantar tamén esas cantigas que conservei de meu pai. Para que vexa que o levo nos xenes. Non son galetón pero son moi boas.

Afonso non contesta, parece atordado.

VIOLANTE: Fonso! Que facemos con galetoneiro este? A ver? Recite, home, recite.

Martín CODAX: *(Chama a Roi á parte)* Roi, pensa o que estás a facer, non sabes onde te estás a meter. Mira que isto acaba mal, imos ir os dous ao calabozo ou acabar coa cabeza nunha pica, rapaz!

ROI: Non sei de que me falas, Martín. Quero cumprir o meu soño, é o momento.

SERVENTE: Ai, meu Deus, pobres miñocas estes dous... Van arder no inferno en dous minutos.

VIOLANTE: Fonso quedou pasmado. Un rei sempre con preocupacións... Que vida tan desgraciada... A ver, quero escoitar esa cantiga e logo largan os dous para Cangas!

ROI: Non se arrepentirá, señora! Van quedar tan encantados que non me han deixar marchar de aquí xamais!

VIOLANTE: Non exaxere, mozo e mida as súas palabras, que está diante dos reis de Castela!

ROI: *(Colle un laúde e comeza a cantar)*

Santa Maria, strela do día
mostra-nos via pera Deus e nos guía.
Ca veer faze-los errados
que perder foran per pecados
entender de que mui culpados son;
mais per ti son perdoados
da ousadia que lles fazia
fazer folia mais que non debería.
Santa Maria, strela do día,
mostra-nos via pera Deus e nos guía.

Quedan todos mudos. Afonso levántase por fin do trono.

Afonso: Esa cantiga. Esa cantiga... *(Co rostro desencaixado)*

VIOLANTE: É túa, Afonso!

ROI: É do meu pai! Ata está asinada, cun A, miren:

Martín CODAX: Desta non saímos vivos.

SERVENTE: *(Moi apurado)* Veña, veña, fóra xa, as súas maxestades están moi cansas, xa vos aturaron bastante!

Sodes un par de lacazáns e mareantes! A que estades a formar!

VIOLANTE: Pare aí! (*Con determinación, moi contundente e firme*) Afonso, a primeira cantiga que ti fixeches era igual que a que acabamos de escoitar. Acórdome perfectamente, porque non me gustara nadiña. (*Faise un silencio incómodo duns segundos*)

Afonso: Pois que queres ? Pois si, igual.

VIOLANTE: Igual que?

Afonso: Igual... é que son o seu pai.

VIOLANTE: Como? Que? (*Esvaece*)

Afonso: (*Mira para a súa dona e logo para o mozo, como pensando con quen quedar*) Ben, mozo, (*Pasa o brazo polas costas do rapaz*) estou moi orgulloso, non cho quería dicir pero es cravadiño a min! Á porra guerras e revoltas, terras e vasalos! **Eu o que quero ser é galetoneiro!** (*Moi eufórico e contento*)

Póñense a bailar e cantar todos ao ritmo de música celta!

